

Լ. Ռ.

ԲԱԶՄԱՎԷՊ ՀԱՆԴԻՍԱՐԱՆ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ - ԳԻՏԱԿԱՆ - ԲԱՐՈՑԱԿԱՆ

ՌՅԿԴ-ՌՅԿԵ

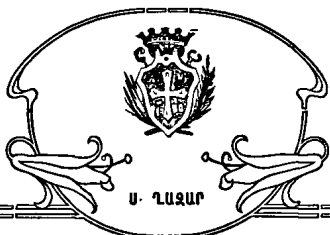
ՀԱՅՈՐ

ՁԲ

1925

ՏՈՒՆՈՒՐ

ԹԻԻ 1



Ս. ՂԱԶԱՐ

ՈՒՐ ԼԵԶՈՒ

ԱՆԴ ՀԱՅՐԵՆԻՔ

976



ԱՂԱԲԱԿԱՆ ոչ մէկ բը-
նոյն կը ստանձնէ մեր վեր-
նագիրը. պարզենք:

Եթէ չենք սխալիր՝ Ի-
տալիոյ խորհրդարանին
մէջն էր որ լուեցաւ ան.

գամ մը Մուսսոլինիէ:

Ազդու հշտարտութիւն մը սակայն, որ
պէտք է ընդունելութիւն գտնէ ամենու-
րեք, ամէն անծէ: Եւ եթէ բացառութիւն-
ներ կը գտնուին իրականին մէջ, բայց պիտի
պնդէ մարդկային միտքը թէ լեզու եւ հայ-
րենիք անբաժան ընկեր են. ուր մի՛ն՝ հոն
եւ միւսը:

Աւելորդ է օտարներու շուրջ երկարել
խորհրդածութիւններ. անոնք պէտք չունին
մեզի: Բայց օրուան պարագաները կը ստի-
պեն որ հակիրճ ակնարկ մը տանք կենսա-
կան խնդրոյս հայկական տեսակէտին:

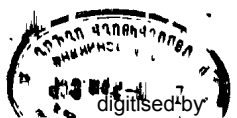
Թողլով նախ ամէն հաշիւ, պէտք է ըն-
դունի այսօր իւրաքանչիւր Հայորդի, որ մեր

Ազգին մայրենի աշխարհն է այժմեան
Խորհ. Հայաստանը: Անով կը զգանք մեր
գոյութիւնը, լաւ եւս՝ մեր պաշտօնական
Ազգութիւնը:

Անշուշտ չենք կրնար բացարձակապէս
արդարացնել անոր ծայրայեղ ու ժխտական
քանի մը կէտերը. բայց պէտք է խոստո-
վանիլ միանգամայն, որ Հայութեան այդ
պաշտօնական կեդրոնը ուրիշ կողմանէ
ջանադիր է ինքզինք կազմակերպելու, կեն-
դանացնելու: Ամէն թիգ կը թափէ նոյն
խիկ ինքնօգնութեամբ հասնելու ականա-
լուած՝ նպատակին, մինչեւ անգամ ափ մը
հող ընակելի եւ արգասաբեր դարձնելու.
ընդդիմադիրներն անգամ երբեմն զայս
ստիպուած են ականալայ ընդունիլ եւ արտա-
յայտուիլ նպատաւոր կերպով:

Բայց չմոռնանք մենք, որ խիստ կարեւոր
պայման մ'ալ դրինք վերը. առած մ'էր
հեղինակութեամբ օժտուած.

« Ուր լեզու՝ անդ հայրենիք »:



Կրնամք արդ հարցնել. հո՞ն է Հայոց հայրենիքը՝ ուր կեանք ունի հայ լեզուն. այն բարբառը սակայն՝ զոր մեր ազգին հայրենասէր Նախահարը կերտած են, եւ այսօր դարերն ի վար աւանդ հասած է մեզ յաջորդներուս:

Ոչ ոք մեղադրելի պիտի ըլլայ, եթէ այս կէտիս տարտամիլ սկսի. պատճառը պիտի իմանանք՝ եթէ բանանք Խորհ. Հայաստանի թերթերն ու գրքերը, ուր հայ լեզուն կը ներկայանայ իբր անհարազատ որդի մի Մայր Հայաստանին: Եւ յիշաւի հանուր Հայու թիւն անտարբեր չլիտեց այդ թոհուբոհը. ըլլայ ուղղակի, ըլլայ անուղղակի՝ արձակեց հանդիսաւոր ոչ մի տոյն անուր հերձուածին դէմ: Մենք գիտենք անծեր, որոնք սաստիկ զգածուած՝ նոյն իսկ վարանեցան անուա՛նելու այդ փարելի հողամասն իբր հայ ժողովուրդի Հայրենիք. անոնք ուրիշ կերպ չէին կրնար ըմբռնել հայուն համար՝ եթէ ոչ՝ «*Ուր լեզու՝ անդ հայրենիք*»:

Բաւական ժամանակ վերջն էր որ յանկարծ սփոփիչ լուր մը հասաւ մամուլէն: Հայաստանի Վարիչները նկատի առնելով Ազգին ընդհանուր տոգոհութիւնը Նոր Ուղղագրութեան մասին՝ գիշանք էին վերաքննութեան մ'ենթարկել՝ տեսակ մը «Տասանգ» ժողովով, որ ի հարկին իրաւասու պիտի ըլլար հրակրել ուրիշ տաք մասնագէտներ եւս: Իսկ Գնինք Մարմնին ծեռք բերելիք արդիւնքը, նպաստաւոր կամ անըւ պաստ, ընդունելի պիտի ըլլար Հ. Ս. Խ. Հանրապետութենէն, որ եւ սա պիտի պարտադէր ընդունուած ծեռք երկրին սահմաններուն մէջ:

Ո՛վ գոհութեամբ չէր ողջունած այդ գընահատելի մտադրութիւնը՝ Դժբախտաբար ասուպ մ'էր ան որ անցաւ ու մարեցաւ, ու տիրեց կատարեալ պատրանք եւ յուսախաբութիւն. Խորհրդ. Հայաստանի Վարիչները «լուազոյն» միջոցը գտեր են... լատինական տառերու կիրարկումը՝ փոխանակ հայ տառերու !!...

Հայութեան Մայր Հողամասէն զատ ուսնինք ուրիշ մեծ եւ փոքր Գաղթավայրեր, զորս ստեղծեր է ազգին դարաւոր անբախտ վիճակը՝ օտար երկինքներու տակ: Հոն հաւաքուած են միեւնոյն բարբառով, միեւնոյն յոյսերով, միեւնոյն ցաւերով իրաւուն օղակուած պանդուխտ Հայորդիներ:

Ուրեմն, նուիրական կը դառնան մեզ համար այդ վայրերն ալ:

Որո՞նց կ'իյնայ անոնց աչալուրջ ու խղճամիտ հակողութիւնը. անտարակոյս Տեղական Մարմիններուն, որոնք պէտք է նախանձանդիւր ըլլան ազգասէր ոգւոյ եւ հայրենի աւանդութեանց՝ Թաղային ուսումնարաններով, ուր աւանդ են հայ լեզուն մեր մատաղ սերունդներուն:

Բաց աստի՛ պէտք է կազմուին նաեւ Միութիւններ, բացովին Ընթերցարաններ, ուր մեր երիտասարդութիւնը ամէն եօթնեակ հաւաքուի գէթ ժամ մը՝ ազգօգուտ նիւթերով զբաղելու եւ իրարու հաճելի ժամանցներ ընծայելու՝ ընթերցմամբ կամ օգտակար խօսակցութեամբ:

Իսկական Հայրենիք մ'ալ, մանաւանդ առաջինը՝ անտարակոյս Ընտանեկան յարկն է: չէ՞ որ հոս կը սկսի մանուկն իր առաջին թոհովանքը, որ ինքնին հետզհետէ յոկուելով եւ ապա ուսումնարաններու մէջ կըրթուելով՝ կը զգենու հուսկ մայրենի լեզուն. գեղակերտ պատմութեանը:

Արդ եթէ այսպէս հայրենի տան մէջ է անոր առաջին լեզուն՝ պէտք է հոն տեսնել եւ հայրենիք մը. «*Ուր լեզու՝ անդ հայրենիք*»:

Բայց պիտի առարկուին իբր արգելիչ պատճառ՝ արտաքին ու քաղաքական ազդեցութիւններ, բռնի ուժ եւ այլն, որոնք ընկճած են տարիներու շրջանին՝ հազարաւոր ընտանիքներ: Ոստանկոխ եղած են ուրեմն շատ մը հայրենիքներ. օ՛ն, գրաւենք զանոնք եւ տանք բուն հարազատ լեզուն:

Ինչո՞ւ. — Դաստիարակութեամբ, Գրականութեամբ, գէթ ապագայ սերունդները շահեւո՞ւմ:

Ամենէն աւելի ծնողներու, որդեգրողներու եւ մեր Ազգային Իշխանութեանց վրայ կը ծանրանայ սոյն պարտականութիւնը: Առաջինները պէտք է որ նուիրեն իրենց որդիներ, եւ նոյն իսկ հազարու են հարկ եղած ծախսը՝ ըստ իրենց կարողութեան. զնոցումը հայրենիքի ուրացումն է: Տեղական վարիչներն ալ պէտք է ընդ առաջ վագեն. թերացումը՝ ազգակործան արարք, անքաւելի պարտազանցութիւն չէ՞ ընդդէմ հայրենիքի:

Ամէն պարագայի տակ, գիտնա՞նք սակայն, որ մտերեւ եւ սրտեղու խորը անշէջ պահելու համար հայրենիքի ջանը՝ պէտք չէ գործը ձգձգենք իրարու վրայ. պարտականութիւնը՝ գործակցութեամբ, գործակցութիւնը՝ համերաշխութեամբ յաջող ու փայլուն արդիւնքներ պիտի տայ: Նոյն իսկ զոհները տրո՞ւն անձնական համոզումները՝ երբ հշմարիտ ազգասիրութիւնը կը ներկայանայ պահանջատէր:

Դեռ ամենամեծ վտանգ մ'ալ. ազգերնուս մէջ տիրած օտարամոլութիւնն է այդ. անով է որ շատ ընտանիքներ, բարեկամներ՝ հուրհրական կը համարին իրարու նկատ տարին լեզուով խօսակցիլ՝ քան իր հայրենի բարբառովը. ասիկայ փրցնել է Մայր Հայաստանի բերնէն անոր հարազատ լեզուն: Այո՛, արդար է համազգային-բոլոր կամ ցաւ ընդդէմ այն ձեւերուն, որ մեր հազարաւոր որբերը, մեր անպատկար գաղութականները կը ցամաք, կը ցրուէ չորս հովերուն: Բայց դատապարտելի չէ՞ երբ օտար ձեւնոցով՝ հայեր գործեն, ո՛չ թէ հարկէն բռնադատուած, այլ զուտ օտարամոլութեան բոցերով բռնկած: Թերեւս միջոցներու աննպաստ ըլլա՞ն առարկանք, բայց պիտի կարենա՞նք ամէն անգամ զմեզ արդարացնել:

Մեր ազգային գոյութեան պահպանումին գլխաւոր ազդակն է անշուշտ ներկայ Հայ Լրագրութիւնը: Անկապ նորածագ տարւոյս մէջ պիտի կանգնի այս անգամ իբրեւ թուրք

այն ամէն ազդեցութեանց դէմ՝ որոնք ո՛ր եւ է ձեւի տակ փնտցնել կը սպառնան մեր բարեկշիտակ նախնեաց հրաշալի բերքը. անիկայ ոսկեծոյլ տառերով պիտի դրոշմէ իր հակախն.

« Ուր լեզու՝ անդ հայրենիք »:

ԽՄԲ. ԲՁԾ.Ի

ԱՌՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱԿՆԱՐԿ ՄԸ

Ս. ԵՓՐԵՄԻ ՇԻՆ ԿՏԱԿԱՐԱՆԻՆ

ՄԵԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅ ԹԱՐԾԱՆՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

— 0 —

Մեր հայ մատենագրութեան զոհարենքն է Ս. Էփրեմի գրութեանց թարգմանութիւնը, և մանաւանդ հին կտակարանին՝ մեկնութեանց և Համարաբարդին, որոնք անտարակոյս ի դարու առաջին կիսուն եղած են ուղղակի ասորի բնագրին վրայէն, ինչ որ չէ կարելի հաստատել նոյն Ս. Հօր միւս բոլոր ճանորուն համար, որոնցմէ միայն յունարենէ թարգմանուած ըլլալն անժխտելի է: Ներկայ յոգուածիս մէջ լուրջ և հիմնական ուսումնասիրութիւն մը չէ՝ որ պիտի ընծա հին կտակարանին մեկնութեանց թարգմանութեան մասին, այլ լոկ, ակնարկ մը՝ այն տեսակետով մանաւանդ, որ հայերէնը շատ մեծ տարբերութիւն ունենալով բնագրին, անոր հարեանցի համեմատութիւն մ'իսկ կրնայ պատահաբար լոյս մը տալ նոյն իսկ բնագրին քանի մը մասի կէտերուն, թէ և այդ բոլորովին դուրս է նպատակէս:

Տարինս ատաջ արդէն մեր Հ. Գ. Զարհանաչեան հմուտ բանասէրը, իր Մատենադարան հայկական քաղցամեհութեանց նախնեաց գրքին մէջ, հետեւեալ

1. Մովսէսի Հնգամասնէն մինչև Մնացորդաց գիրքը, երկրորդականները զուր փոխած,